

ДОСЛІДЖЕННЯ УМОВ ТА ЧИННИКІВ ЗДІЙСНЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ ТА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

© Вермінська О.М., 2013

Досліджено думки сучасних науковців щодо проблем здійснення інноваційної діяльності. На основі соціологічних досліджень оцінено ситуацію, в якій перебуває інноваційне підприємництво України та Львівської області. Визначено основні перешкоди інноваційного розвитку, що породжені сучасними економічними умовами та впливом негативних чинників на ведення інноваційної діяльності.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, проблеми інноваційного розвитку, регіональна інноваційна політика.

O. Verminska

Lviv Polytechnic National University

RESEARCH OF CONDITIONS AND FACTORS INNOVATIVE ACTIVITY BY ENTERPRISES OF UKRAINE AND LVIV AREA

ã Verminska O., 2013

In the article opinions of modern scientists in relation to the problems of innovative activity are investigated. On the basis of sociological researches a situation which an innovative enterprise of Ukraine and Lviv area is in is appraised. Certainly basic obstacles of innovative development, that generation by modern economic situation and influenced by negative factors on the conduct of innovative activity.

Key words: innovations, innovative activity, problems of innovative development, regional innovative policy.

Постановка проблеми. На діяльність підприємства впливають чинники як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Вибір інноваційного шляху розвитку підприємством передбачає значні обсяги витрат, високі ризики їх неповернення та отримання ефекту від вкладених коштів у майбутньому, а не одразу. З іншого боку, підприємство, яке прагне ефективно функціонувати на ринку, не має іншого виходу. Зважаючи на статистичні дані [1], вітчизняні підприємства не поспішають здійснювати активну інноваційну діяльність, що очевидно зумовлено багатьма несприятливими чинниками та невідповідними умовами для цього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних наукових досліджень демонструє значні проблеми у всіх сферах забезпечення інноваційного розвитку України: нормативно-правовому та програмному забезпеченні, фінансовому, організаційному, науково-освітньому, інфраструктурному забезпеченні тощо. Останні дослідження у цих питаннях проводили такі науковці: І.В. Алексеев, Г.Г. Савіна, Є.О. Зінченко, В.А. Гросул, О.С. Богма, Л.Й. Гнилянська, Ю.В. Великий та інші.

Більшість результатів досліджень науковців сходяться на тому, що основними проблемами та перешкодами у інноваційному розвитку є [2–7]:

- недостатність фінансових ресурсів, що спрямовуються в інноваційну діяльність її суб'єктами;
- відсутність розгорнутої інфраструктури інноваційного ринку;
- недосконалість вітчизняного законодавства, у частині стимулювання та програмування інноваційної діяльності, визначення пріоритетів;
- недосконале інформаційне забезпечення учасників інноваційного процесу;

Крім вищезазначених проблем, науковці виділяють ще такі, як: відсутність механізмів комерціалізації результатів завершених науково-технічних розробок та передачі їх до сфери виробництва, високий економічний ризик при освоєнні нової продукції, слабкий розвиток малого та середнього бізнесу як провідника для інноваційного продукту в масове виробництво, відсутність сформованої та діючої системи трансферу технологій [3, с. 66], недостатня кваліфікація працівників та низький рівень довіри до інноваційної продукції [6, с. 178–179], високі кредитні ставки та кризовий стан у науці [7, с.105],

Для повнішого розуміння ситуації, у якій перебуває інноваційне підприємництво України, вважаємо доцільним вивчити думки безпосередньо менеджерів підприємств та осіб, причетних до інноваційного розвитку регіону та України на основі соціологічних досліджень, проведених спеціалізованими установами в межах відповідних проектів.

Цілі статті – узагальнити та визначити, в яких умовах працюють та на які труднощі наражаються вітчизняні підприємства, що здійснюють інноваційну діяльність на основі раніше проведених соціологічних досліджень щодо проблем та перешкод інноваційного розвитку підприємств України, загалом, та Львівської області, зокрема.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для виконання поставлених цілей скористаємось дослідженнями Державної служби статистики [8], “Дослідженням інноваційної інфраструктури Львівської області” [9] проведених в межах розробки Проекту регіональної програми інноваційного розвитку Львівської області на 2012–2015 рр. та аналізом конкурентоспроможності областей України за 2012 рік підготовленого в межах проекту “Конкурентоспроможність регіонів” [10].

Фахівці Державної служби статистики досліджували чинники, які негативно впливають на інноваційний розвиток економіки. Для цього опитано думку управлінського персоналу підприємств України щодо факторів, які перешкоджають здійснювати інноваційну діяльність упродовж останніх трьох років (2008–2010 рр). Автори зауважують, що результати оцінені загалом по Україні та показують лише тенденції, що склалися. Ситуація може дещо відрізнятись на рівні виду діяльності й навіть на рівні підприємств, а також з огляду на те, що перелік і значущість перешкоджаючих факторів може залежати від віку, розміру, галузі та інноваційності підприємства. Результати цього дослідження наведені у таблиці, де подано частку підприємств, які вважали, що ці фактори істотно впливали на їхнє рішення розвивати інноваційні проекти або стримувати здійснення інноваційної діяльності.

З результатів дослідження бачимо, що саме цінові фактори, а саме недостатність фінансових ресурсів та притаманний інноваційній діяльності високий рівень витрат, є основними перешкодами та проблемними питаннями на шляху до інноваційного розвитку вітчизняних підприємств. Саме на цінові чинники як основну перешкоду інноваційного розвитку вказали 18,6 % інноваційних та 37 % неінноваційних підприємств. 3,9 % інноваційних та 7,1 % підприємств, які не займаються активною інноваційною діяльністю, вважають наступною перешкодою після недостатніх фінансових можливостей наявність на ринку сильних конкурентних підприємств.

Розподіл підприємств за найістотнішими чинниками, що перешкождали здійсненню інновацій (% до загальної кількості обстежених підприємств) [8]

Група чинників	Чинники впливу	Інноваційні підприємства	Неінноваційні підприємства
Цінові чинники	Відсутність коштів у межах підприємства або групи підприємств	7,8	16,3
	Відсутність фінансування за межами підприємства	4,6	8,7
	Занадто високі витрати на інноваційну діяльність	6,2	12,0
Інформаційні чинники	Відсутність кваліфікованого персоналу	1,5	3,4
	Відсутність інформації про технології	1,0	2,1
	Відсутність інформації про ринки	0,8	1,9
	Труднощі знаходження партнерів інноваційної діяльності	2,4	5,3
Ринкові чинники	На ринку домінують певні підприємства	3,9	7,1
	Незначний попит на інноваційні товари чи послуги	1,9	4,2
Причини інноваційної бездіяльності	Немає необхідності у зв'язку з попередньою інноваційною діяльністю на підприємстві	1,1	2,0
	Непотрібно у зв'язку з невизначеним попитом або немає попиту на інновації	1,8	5,7

Найвагомішим серед інформаційних чинників є труднощі знаходження партнерів з інноваційної діяльності, на це вказують 2,4 % опитаних інноваційних та 5,3 % неінноваційних підприємств. На значній частці підприємств вважають, що на ринку немає відповідного попиту на інновації (понад 6 % опитаних підприємств). Відсутність кваліфікованих працівників, інформації про ринки та про технології є факторами, що стримують впровадження інновацій для 10,7 % досліджених підприємств. Більше ніж 3 % підприємств не проводять інноваційну діяльність, оскільки попередньо проводили її.

Загалом варто відзначити таке:

1. Для підприємств дуже актуальною є проблема фінансового забезпечення інноваційної діяльності, особливо можливості самофінансування.

2. Українські підприємства є доволі пасивними учасниками ринку, не відчувають себе конкурентоспроможними, не готові до конкурентної боротьби з підприємствами, які домінують на ринку.

3. Існує проблема інформаційного та організаційного забезпечення інноваційного розвитку, адже багатьом підприємствам важко самостійно знайти партнерів з інноваційної діяльності та залучити відповідних кваліфікованих працівників.

4. Серед вітчизняних підприємств побутує думка, що на українському ринку немає попиту на інновації і відповідно, зважаючи на витратність та високий рівень ризику інноваційної діяльності, її проводити недоцільно.

5. Деякі із підприємств під інноваційною діяльністю розуміють дискретний, а не безперервний процес.

6. Неінноваційні підприємства мають вдвічі більше застережень та відчувають більше перешкод у інноваційній діяльності, ніж ті підприємства, які активно займаються нею.

Упродовж лютого – березня 2011 р. у межах розроблення Проекту регіональної програми інноваційного розвитку Львівської області на 2012–2015 рр. [9] було проведене соціологічне мультиметодне дослідження “ Ситуативний аналіз інноваційної інфраструктури Львівської

області”. У межах дослідження здійснено 16 глибинних інтерв’ю (з керівниками підприємств-виробників інновацій, керівниками технологічних парків, працівниками науково-дослідних установ); експертні опитування шляхом анкетування (державних службовців Львівської обласної державної адміністрації (далі – ЛОДА); 4 фокус-групові дискусії (з керівниками підприємств-споживачів інновацій) та консультації з представниками зацікавлених сторін.

Відповідно до результатів дослідження учасники відзначили таке:

§ на ринку інновацій пропозиція домінує над попитом, а відсутність попиту зумовлена, зазвичай, нестачею коштів;

§ фінансування інноваційних проектів є непрозорим, немає контролю за використанням наданих коштів;

§ присутність макроекономічної (зокрема щодо цін на енергоносії) та правової нестабільності, що створює проблеми під час укладання контрактів;

§ існує проблема інформаційного забезпечення інноваційної діяльності, зокрема щодо проектів, які реалізуються;

§ відсутні кооперації між підприємствами щодо інноваційної діяльності, що вимагає від ЛОДА структурувати бізнес-середовище за кластерами;

§ нормативно-правове регулювання ЛОДА має несприятливий вплив на діяльність інноваційних підприємств, як на думку підприємств-виробників інновацій, так і самих працівників ЛОДА;

§ відносини “інноваційні підприємства - ЛОДА” практично відсутні. Самі ж державні службовці зазначають, що підприємства рідко звертаються до ЛОДА, переважно щодо дозвільних процедур (50 %), роз’яснення нормативно правових актів (30 %), прохання про організаційну чи фінансову допомогу. Державні службовці ЛОДА зізнаються, що підприємства рідко отримують відповідну допомогу.

Внаслідок дискусій учасники визначили за необхідність встановлення пріоритетів інноваційного розвитку самим бізнес-середовищем, а не чиновниками, залучення науковців як рецензентів та розвиток кадрового потенціалу (забезпечення доступу найкращим студентам до найкращих підприємств для проходження практики, насамперед спеціалістів технічних спеціальностей, формування “золотого фонду” спеціалістів).

У межах проекту “Конкурентоспроможність регіонів”, ініційованого Американською торговельною палатою в Україні, Фондом “Ефективне управління” проведено аналіз конкурентоспроможності областей України за 2012 рік [10]. Результати аналізу стосовно інноваційного розвитку Львівської області такі:

Ї Вищі, ніж у середньому за регіонами, позиції Львівської області за:

- якістю науково-дослідних закладів – 6;
- співпрацею університетів та бізнесу в НДДКР – 9;
- наявністю наукових та інженерних кадрів – 11.

Ї Нижчі, ніж у середньому за регіонами, позиції Львівської області за:

- здатністю до інновацій – 25;
- витратами компаній на НДДКР – 19;
- держзакупівлями високотехнологічної продукції – 22;
- охороною інтелектуальної власності – 25.

Загалом за факторами розвитку та інноваційного потенціалу Львівська область зайняла 15 позицію з 27 можливих. Крім того, у межах аналізу проведено опитування керівників підприємств Львівської області щодо найпроблемніших факторів для ведення бізнесу у 2012 р. Зі списку 15 факторів респонденти обирали 5 найпроблемніших для ведення бізнесу за шкалою від 1 (найпроблемніші) до 5. У результаті опитування визначено, що найбільші проблеми у веденні бізнесу створювали: нестабільність державної політики, податкова політика, корупція, податкові ставки, неефективність держапарату (зокрема дозвільної системи) та доступ до фінансування (див. рисунок).

Результати опитування керівників підприємств Львівської області щодо найпроблемніших факторів для ведення бізнесу у 2012 році

Примітка: Складено на основі даних [10]

Рівень конкурентоспроможності Львівської області у 2012 році відповідає середньорегіональному по Україні. Найсильнішими складовими конкурентоспроможності Львівщини є освіта, професійна підготовка, розмір ринку та технологічна готовність.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Ці дослідження демонструють значні проблеми економічного, організаційного та правового характеру, що стримує інноваційний розвиток. Варто відзначити і те, що думки науковців щодо проблем інноваційного розвитку вітчизняних підприємств, підтвердились результатами досліджень. На вітчизняних підприємствах, зокрема Львівської області, важко дається рішення здійснювати інноваційну діяльність. Причиною цьому є деякі негативні чинники та незадовільні економічні умови, що породжують організаційні, фінансові та психологічні перешкоди, починаючи від створення новинки до її виробництва та продажу. Ще раз переконуємось, що вітчизняні підприємства мають багато проблем. Без допомоги держави та регіональних органів влади у створенні відповідних економічних умов, інформаційного та організаційного забезпечення, системи стимулів, підприємництву буде дуже складно досягнути нового, інноваційного рівня розвитку.

Визначені умови та чинники здійснення інноваційної діяльності в Україні та у Львівській області у подальшому будуть використанні для формування шляхів удосконалення регіональної інноваційної політики.

1. Офіційний сайт Головного управління статистики у Львівській області. – Режим доступу: <http://lv.ukrstat.gov.ua> 2. Алексеев І.В. Інноваційний розвиток підприємств регіону та його фінансове забезпечення [Текст] / І. В. Алексеев, С. В. Паранчук, О. С. Червінська // Регіональна економіка. – 2012. – № 2. – С. 99–108. 3. Савіна Г.Г., Зінченко Є.О. Ключові проблеми інноваційної діяльності промислових підприємств [Текст] / Г.Г. Савіна, Є.О. Зінченко // Культура народів Причорномор'я. Проблеми матеріальної культури. – 2012. – № 214. – С. 65–68 4. Гросул В.А. Проблеми інноваційної діяльності в Україні [Текст] / В.А. Гросул // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010. – № 1 (3). Том 1. – С. 76–82 5. Богма О.С. Сучасний стан та проблеми інноваційної діяльності в Україні [Текст] / О.С. Богма // Вісник Житомирського

державного технологічного університету – 2011. – № 4 (68). – С. 179–182 6. Гнилянська Л.Й. сучасні проблеми впровадження інновацій та шляхи їх подолання [Текст] /Л.Й. Гнилянська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.14. – С. 177–180. 7. Великий Ю. В. Проблеми інноваційного розвитку економіки України [Текст] / Ю. В. Великий// Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління. – 2010. – №2(10). – С. 104–108. 8. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2008–2010 років (за міжнародною методологією) [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/druk/katalog/nauka_in/inn_2010.zip 9. Проекту регіональної програми інноваційного розвитку Львівської області на 2012–2015 рр. [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.lvivbiz.com/docs/upload/FilePath_33.doc 10. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України за 2011 рік. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://competitiveukraine.org/competitive_report/

УДК 330.1

Л.П. Гринаш, Н.Т.Мала

Національний університет “Львівська політехніка”

ЗВ’ЯЗОК МІЖ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ І КАПІТАЛІЗАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА

© Гринаш Л.П., Мала Н.Т., 2013

Показано можливі наслідки від проведення інноваційної діяльності підприємства, встановлено проблемні питання при застосуванні методики ЧТВ, обґрунтовано необхідність ретельного дослідження числового значення показника “прибуток”, який використовується для визначення економічної ефективності інноваційного проекту.

Ключові слова: інноваційна діяльність, ефективність, прибуток, капіталізація, інфляційні процеси.

L.P. Grynash, N.T.Mala

Lviv Polytechnic National University

RELATIONSHIP BETWEEN INNOVATIVE DEVELOPMENT AND CAPITALIZATION ENTERPRISE

© Grynash L.P., Mala N.T., 2013

Displaying the possible consequences of carrying out innovation enterprise, established problems in the application of NPV method, the necessity of a careful study of numerical values of the “profit” that is used to determine the cost-effectiveness of innovative project.

Key words: innovation, efficiency, profitability, capitalization, inflation.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки для підприємств, що ставлять перед собою мету – залишатись конкурентоспроможними і успішними на ринку, головним завданням має бути впровадження інновацій у свою діяльність. Оскільки без проведення інноваційного розвитку підприємство не в змозі долати конкурентну боротьбу в ринкових умовах. Але наголошуючи на необхідності інноваційної діяльності, дослідники та практики всю увагу звертають винятково на позитивні тенденції, які притаманні цьому виду діяльності. Але ж у природі і суспільстві завжди